

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Yoksulluğa İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Evaluation of Social Work Students' Attitudes to Poverty

İslam AKÇE¹, Sema BUZ²

¹ Öğr. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi, Mıdyat Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü, akceislam@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2020-5436

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, semabuz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8326-3732

Başvuru: 15.08.2023
Kabul: 11.01.2024

Atıf:
Akçe, İ. ve Buz, S. (2024). Sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğa ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(1), 41-63. DOI: 10.33417/tsh.1343616

ÖZ

Yoksulluk çağımızın önemli sorunlarından biridir. Çok boyutlu yapısı nedeniyle farklı değişkenler temel alınarak açıklanmakta ve ölçümü için çeşitli yöntemler geliştirilmektedir. Sosyal çalışmacılar yoksul müracaatçılara yönelik çalışmalarını yoksullukla mücadelede katkı sunmaktadır. Ancak yoksulluğun nedenleri hakkında yapılan araştırmaların eksikliği ve sosyal hizmet öğrencilerinin yoksullukla ilgili tutumlarının belirlenmemesi, gelecekteki mücadele çabalarını önemli oranda etkilemektedir. Dolayısıyla araştırmanın amacı sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik tutumlarını incelemektir. Araştırma, Türkiye'de sosyal hizmet lisans eğitimi alan öğrencilerle yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini 25.10.2022 tarihinde Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS) verileri kullanılarak Ankara ve Eskişehir illerindeki üniversitelerde okuyan 232 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada sosyo-demografik özelliklere dair "Kişisel Bilgi Formu" ile "Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin yoksulluğun nedenlerine yönelik algılarının çoğunlukla yapısal düzeyde ve yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının hak temelli yürütülmesi gerektiği düşüncesinin yaygın olduğu görülmüştür. Katılımcıların gelir düzeyi arttıkça yapısal atıf yapma düzeylerinin azaldığı, kadınların erkeklere göre yoksulluğun nedenlerine daha fazla yapısal atıfta bulunduğu, dünya görüşlerine göre yapısal atıf yapma eğilimlerinin değiştiği belirlenmiştir. Sosyal hizmet mesleğinin yoksulluğun önlenmesinde önemli konumda olduğuna ve sosyal yardımların artırılması gerektiği görüşüne katılan katılımcıların, yapısal atıf düzeylerinin ağırlıklı olduğu saptanmıştır. Sosyal çalışmacılar, insan hakları temelli yaklaşımla müdahalelerini gerçekleştirmelidir. Dolayısıyla düşünce, tutum ve davranış düzeyinde yoksulluğa ilişkin yaklaşımları bilmek yoksullukla etkili mücadele açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: yoksulluk, yoksulluğa yönelik nedensel atıflar, sosyal hizmet

ABSTRACT

Poverty is one of the important problems of our age. Due to its multidimensional structure, it is explained based on different variables and various methods are developed for its measurement. Social workers contribute to the fight against poverty with their work for poor clients. However, the lack of research on the causes of poverty and the lack of determination of social work students' attitudes towards poverty significantly affect future efforts to combat it. Therefore, the aim of the research is to examine the attitudes of social work students towards the causes of poverty. The research was conducted with students receiving social work undergraduate education in Turkey. The sample of the research consisted of 232 students studying at universities in Ankara and Eskişehir provinces using Higher Education Information System (YÖKSİS) data on 25.10.2022. "Personal Information Form" regarding socio-demographic characteristics and "Causal Attributions to Poverty Scale" were used in the research. In the research, it was seen that students' perceptions of the causes of poverty were mostly at the structural level and the idea that social

service practices for the poor should be carried out on a rights-based basis was widespread. It was determined that as the income level of the participants increased, their level of making structural attributions decreased, women made more structural references to the causes of poverty than men, and their tendency to make structural attributions changed according to their worldviews. It was determined that the structural attribution levels of the participants who agreed that the social work profession is in an important position in preventing poverty and that social assistance should be increased were predominant. Social workers should carry out their interventions with a human rights-based approach. Therefore, knowing the approaches to poverty at the level of thought, attitude and behavior is of great importance in terms of effective fight against poverty.

Keywords: *poverty, causal attributions to poverty, social work*

GİRİŞ

Biyopsikososyal bir varlık olarak birey, kendini ve çevresini anlamlandırma çabası gütmekte, sürekli farklı sistemlerle etkileşim kurmaktadır. Bu etkileşimler, bireyin sosyal çevrede karşılaştığı olaylar ve bu olaylar karşısında edindiği davranışlar etrafında şekillenmektedir. Birey; edindiği bilgiye, kültürel geçmişine, çevresel faktörlere vs. dayanarak anlamlandırma ve deneyimlerini açıklama yoluna gitmektedir. Sosyal bilimlerde; bireylerin bu olay ve süreçlere yönelik olarak anlam ve açıklama üretme çabası nedensel atıf süreçleri olarak açıklanmaktadır. Bu açıklamalar en temelde mevcut sosyal sorunlarla mücadele edebilmeye katkı sunmaktadır.

Çağımızın en önemli sosyal sorunları arasında yer alan yoksulluk her geçen gün artmakta ve yeni boyutlar kazanmaktadır. Yoksulluğun çok boyutlu doğası nedeniyle sorunu yaratan nedenlere ilişkin açıklamalar farklılık göstermektedir. Bireylerin, grupların veya toplumların yoksulluğu açıklama, anlama veya tanımlama biçimleri değişmektedir. Yoksulluğu anlamaya ve bu konuda değişim oluşturmaya yönelik girişimlerin önemli bileşenlerinden birisi de sosyal hizmet mesleğidir.

Yoksulluk, geçmişten günümüze sosyal hizmet mesleğiyle çokça ilişkilendirilmiş bir sosyal sorun olarak ele alınmıştır. Sosyal hizmet uzmanları yoksul bireylerle, ailelerle, gruplarla ve topluluklarla çalışmakta ve yoksullukla ilgili uygulamaların doğrudan içinde yer almaktadır. Buradan hareketle bu araştırmada sosyal hizmet mesleğinin yoksulluk sorunuyla mücadelede oldukça önemli bir meslek ve disiplin olduğu ve sosyal hizmet uzmanlarının bu konuda önemli aktörler olduğu varsayımından hareket edilmektedir.

Literatürde yoksullukla ilgili pek çok çalışmaya rastlamak mümkündür. Ancak yoksullukla ilgili bilimsel araştırma ve sosyal politikalara yön verebilecek potansiyelde yoksulluğun nedensel bağlamlarına yönelik araştırmaların azlığı dikkat çekmektedir. Özellikle sosyal hizmet uzmanlarının yoksulluğun nedenlerine ilişkin atıfları yoksullara karşı tutumlarını belirlemesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çerçeveden hareketle gelecekte yoksullukla ilgili uygulama ve hizmetleri yürütecek sosyal hizmet öğrencilerinin bu konudaki görüşlerinin ele alınmamış olması bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Bu problem çerçevesinde çalışmanın amacı, sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine ilişkin tutumlarını analiz etmektir. Araştırmanın alt amaçları ise şunlardır;

- Sosyal hizmet öğrencilerinin yoksullukla ilgili tutumlarının nasıl olduğunu ortaya koymak (Yapısal, kaderci-ailesel ya da bireysel bir sorun olarak algılama oranları),
- Sosyal hizmet öğrencilerinin yoksullukla ilgili tutumlarını; gelir düzeyi, dünya görüşü, sosyal hizmet uygulamalarının yapılış biçimi, sosyal yardımların desteklenmesi ve mesleğin konumuyla ilgili düşünceleri üzerinden incelemek.

Yoksullukla İlgili Temel Tutumlar

Yoksulluğa yönelik algılarla ilgili ilk bilimsel araştırma 1972 yılında Feagin tarafından yapılmıştır. Feagin araştırmasında yoksulların neden yoksul olduklarına dair farklı grupların algılarını analiz etmiştir. Bu çalışmada grupların yoksulluğa ilişkin algıları; bireysel (içsel), yapısal (dışsal) ve kaderci olmak üzere üç temel sınıflandırma çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır (Feagin, 1972). Daha sonra çeşitli araştırmalarda kullanılan bu sınıflandırma günümüzde yoksulluk algısının analizinde kullanılmaya devam etmektedir.

Bireysel (içsel) nedenlerde; yoksulların bu durumu kendilerinin seçtiği ve yoksulluklarından dolayı suçlanması gerektiği varsayımından hareket edilmektedir. Yoksullar; sapık, alkolik, saldırgan gibi söylemlerle bağdaştırılmaktadır. Ayrıca yoksullara yönelik yetersizlik vurgusu ön plana çıkmaktadır. Yoksulluk algısının bireysel düzeydeki belirleyicileri üzerine yapılan önceki çalışmaların çoğu, bireylerin sosyo-demografik özelliklerine odaklanmıştır. Bunlar cinsiyet, yaş, ırk/etnik köken, eğitim ve mesleki durum gibi belirleyicileri içermektedir (Bullock, 1999).

Yoksulluğun yapısal açıklaması, yoksulluğun nedenlerini bireyin ötesine, daha geniş sosyal ve ekonomik faktörlere yerleştirmektedir. Buna göre yoksulluğun temel nedenleri; adil olmayan gelir dağılımı, yoksulların sömürülmesi, düşük eğitim düzeyi, düşük gelir düzeyi, fırsat eşitsizliği gibi olumsuz sosyal, politik, kültürel ve ekonomik faktörlerdir.

Yoksulluğa ilişkin nedensel tutumlara sıklıkla kaynaklık eden kadercilik ise üçüncü yaklaşımı oluşturmaktadır. Feagin bu yaklaşımda, düşük sosyoekonomik düzeydeki kişilerin ve azınlıkların, ekonomik eşitsizliklere daha çok "Tanrının isteği" olarak atıfta bulduklarını ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre hastalık, kötü şans, akrabadan miras kalmaması gibi durumlar yoksulluğun temel nedenlerini oluşturmaktadır. Yoksulluk, herhangi bir sosyal aktörün failliğinin ötesinde işleyen, kontrol edilemeyen ve kaçınılmaz faktörlerden kaynaklanabilir (Niemelä, 2008).

Yoksulluğun nedenlerine ilişkin tutumlar toplumdan topluma, kültürden kültüre hatta farklı gruplara göre değişiklik göstermektedir. Örneğin bir çalışmada dünyada doğu ülkelerinde yaşayanların yoksulluğun nedenini yapısal faktörlere bağladığı, batıdakilerin ise daha çok bireysel faktörler nedeniyle yoksulluğun var olduğunu düşündükleri ortaya konmuştur. Bireyci kültürün temsilcisi olarak gösterilen ABD ile Avustralya'da yapılan bir çalışmada ABD'lilerin yoksulluğu daha çok bireysel nedenlere indirgeyerek açıkladığı görülmektedir. Buna karşılık Türkiye gibi ülkelerin içinde bulunduğu grupta yapısal faktörlere daha fazla nedensel yüklemeler yapılmaktadır (Nasser, 2007). Yoksulluğa ilişkin nedensel yüklemelerle ilgili araştırmalara bakıldığında nedenselliğin liberal ya da muhafazakâr tutumlara bağlandığı görülmektedir. Liberal düşünceler genelde bireysel nedenlere atıfta bulunurken muhafazakâr düşünceler ise kaderci faktörlere atıf yapmaktadır (Nasser, Singhar ve Abouchedid, 2005).

Yoksulluğa ilişkin tutumlar; belirli sosyodemografik ve sosyoekonomik özelliklere göre de değişiklik gösterebilmektedir. Yapılan araştırmaların birçoğunda yaş, cinsiyet, eğitim durumu,

ekonomik durum, ırk gibi değişkenler üzerinden yoksulluğa ilişkin tutumlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bazı araştırmalarda ise yoksulluğun nedenlerine ilişkin tutumlar kültürlerarası bir bakış açısıyla incelenmiştir (Carr ve Maclachlan, 1998, Furnham, 1993). Örneğin Morçöl (1997), Türkler arasında nedenlere dayalı yoksulluk açıklamasının daha popüler olduğunu ifade etmektedir. Malawili öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada ise bu öğrencilerin Avustralyalı öğrencilerle karşılaştırıldığında daha bireyselci bir tutuma sahip oldukları vurgulanmaktadır (Carr ve Maclachlan, 1998).

İnsanların yoksulluğun nedenlerine ilişkin inançlarını etkileyen durumlardan bazılarını da ekonomik koşullar, dini yapı ve yoksullukla ilgili sosyal politikalar oluşturmaktadır. Örneğin Lübnanlı öğrenciler arasında yoksulluğun temel nedenlerinin mevcut sistemden kaynaklandığı görüşünün hâkim olduğu ifade edilmektedir (Abuchedid ve Nasser, 2001). Dolayısıyla yoksulluğa yönelik tutum ve atıfların farklı sosyal, psikolojik, demografik, ekonomik veya siyasi değişkenlerle ilişkisi de çeşitli çalışmalarla gösterilmiştir.

Sosyal Hizmet ve Yoksulluğa İlişkin Tutumlar

Mesleğin ilk ortaya çıktığı günlerden itibaren, bireyleri, aileleri ve toplulukları etkileyen sosyal sorunları ele almak için gösterilen çabalar yardım örgütlenmeleri çerçevesinde koordine edilmiştir. Bu organizasyonların faaliyetleri daha sonra vaka çalışması, aile danışmanlığı ve toplum örgütlenmesi gibi sosyal hizmet uygulamalarında iyi bilinen yaklaşımlara dönüşmüştür (Zastrow, 2013).

Günümüzde sosyal hizmet mesleği yoksulluğu tüm boyutlarıyla ele almaya devam etmektedir. Nitekim sosyal hizmet mesleğinin önemli misyonlarından biri; savunmasız, ezilen ve yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarına ve güçlendirilmesine özel dikkat göstererek, insan refahını artırmak ve tüm insanların temel insani ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmaktır (IFSW, 2020). Bu misyon göz önüne alındığında sosyal hizmet öğrencilerinin eğitimlerinin erken dönemlerinde mesleğin değerleriyle özdeşleşmesi ve profesyonel mesleki yaşamlarında sosyal ve ekonomik adaleti iletme becerilerini geliştirmeleri beklenir. Sosyal hizmet eğitiminin ve öğrencilerin bu beklentiyi ne ölçüde karşıladığı belirsizdir (Constance-Huggins, Davis, ve Yang, 2020). Krumer Nevo vd. (2009), yoksulluğun eğitimde yüzeysel bir şekilde ele alındığını, derinlemesine bir analize tabi tutulmadığını ve bunun da sosyal hizmet uygulamasında yoksullara olumsuz etkide bulunduğunu savunmaktadır. Günümüzde yoksulluğun yaygınlığı ve sosyal hizmet uzmanları tarafından ele alınan çoğu sorunla ilişkisi göz önüne alındığında, yoksulluğa ilişkin tutumların sosyal hizmet uygulamalarında oldukça belirleyici olduğu kabul edilmektedir. Bazı araştırmacılara göre (Clark, 2007; Weaver ve Yun, 2011) ise sosyal hizmet eğitiminin öğrencilerin yoksullukla ilgili tutumlarını değiştirmede etkili olduğu ifade edilmektedir. Fakat sosyal hizmet uzmanlarının ve öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik tutumlarına dair araştırmalar nispeten azdır. Bu konuda yapılan araştırmalara bakıldığında sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğu genelde yapısal

olarak açıklama eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Sun (2001) ve Clark (2007) tarafından yürütülen araştırmalar, sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğu yapısal faktörlere, sosyal hizmet öğrencisi olmayan öğrencilerin ise bireysel nedenlere yükleme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

Parrot ise (2014:20), yoksulluğun sosyal hizmet uygulamasının merkezinde olduğunu ve yoksulluğun doğasını belirlemede yoksulluğa ilişkin tutumların kritik bir konumda olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının sahip oldukları tutum ve inançların etkili yardım sağlamada çok önemli olduğunu ileri sürmektedir.

Halloran (1967, s.14) tarafından belirtildiği gibi, tutum kavramı diğer psikolojik kavramlarla benzeşmektedir ve bu nedenle tanımlanması zor bir kavramdır. Halloran (1967, s.14), tutumu, bireyin deneyimleriyle organize edilen, ilgili nesne ve durumlara karşı tepkilerini yönlendiren ve dinamik bir etki yapan zihinsel ve tarafsız bir hazır olma durumu olarak tanımlar. Bu nedenle, sosyal hizmet uzmanlarının kişisel deneyimleri, yoksulluğu anlama, tepki verme ve yoksulları algılama süreçlerinde önemli bir faktördür. Halstead ve Taylor (2000) tutumları, yargıda bulunma ve beklenen şekilde davranma eğilimi olarak tanımlar. Allport (1935) ise yoksullukla ilgili yapısal veya bireysel ikilem göz önüne alındığında, tutum kavramının sosyal psikolojide ve sosyal hizmet uygulamasında değerli ve önemli bir doğaya sahip olduğunu vurgulamaktadır. Halloran (1967, s.67) tutumu, belirli sınıflandırma ve açıklamalarla diğerlerine göre daha hazır olma durumu olarak tanımlar ve bireyin çevresindeki şeyleri ve insanları belirli bir şekilde anlamasına yol açtığından söz eder. Enosh ve Bayer-Topilsky (2014) ise, son araştırmaların sosyal hizmet uzmanlarının yoksulluk içindeki ailelere ve çocuklara ilişkin kişisel tutum ve inançlarının mesleki kararlarında etkisi olduğunu ortaya koyduğuna işaret etmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarıyla yoksulluğun nedensel atıflarına yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Weiss-Gal, Benyamini, Ginzburg, Savaya ve Peled, 2009; Bullock, 2004; Weiss ve Gal, 2007). Bu çalışmaların büyük çoğunluğunda yoksulluğun nedensel algıları (bireyci, yapısal ve kaderci) ortaya konmaya çalışılmıştır. Sosyal hizmet uzmanları veya öğrencileriyle yapılan araştırmaların çoğunda yoksulluğun nedenlerine yönelik tutumlarda yapısal faktörler ön plana çıkmaktadır. Bu görüşe bir istisna olarak İsraili sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerinin esasen yoksullardan kaynaklandığı görüşünü ortaya koyan araştırma verilebilir (Macarov, 1981). Benzer bir bulgu 41 yoksul müracaatçı ve 39 sosyal hizmet uzmanı ile yürütülen bir araştırmada da görülmektedir. Bu araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının yoksulluğun nedenlerine yönelik algılarının daha bireyci bir çerçeveden oluştuğu bulgulanmıştır (Bullock, 2004).

Yoksulluğun nedenlerine yönelik algı yoksul insanlara hizmet sunumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin yoksulluğa yönelik tutumlarının, yoksul olma olasılığı yüksek olan bireylere davranış biçimlerini etkilediği bilinmektedir (Delavega, Kindle, Peterson ve Schwartz, 2017). Örneğin hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir araştırmada yoksul hastalarla ilgili olumsuz algılara sahip öğrencilerin hastaları utandırdığı ve bu durumun hastaların sağlık hakkına erişiminde engellere yol açtığı belirtilmektedir (Boylston ve O'Rourke, 2013). Başka bir araştırmada ise yine

hemşirelik öğrencilerinin yoksullarla ilgili görüşlerinin, hastalara yönelik davranışlarını etkilediği ortaya konmaktadır (Patterson ve Hulton, 2011).

Bazı araştırmacılara göre (Clark, 2007; Weaver ve Yun, 2011) sosyal hizmet eğitiminin öğrencilerin yoksullukla ilgili tutumlarını değiştirmede etkili olduğu ifade edilmektedir. Fakat sosyal hizmet uzmanlarının ve öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik tutumlarına dair araştırmalar nispeten azdır. Bu konudaki araştırmalara bakıldığında sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğu genelde yapısal olarak görme eğiliminde olduğu ifade edilebilir. Sun (2001) ve Clark (2007) tarafından yürütülen araştırmalar, sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğu yapısal faktörlere, sosyal hizmet öğrencisi olmayan öğrencilerin ise bireysel nedenlere yükleme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende genel bir yargıya varmak için evrenin tamamı ya da bir grup örnek üzerinde tarama yapılmaktadır. İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu modelde, değişkenlerin birlikte tutarlı bir değişim gösterip göstermediği saptanmaya çalışılmaktadır. Bu tercihte literatürde yer alan bazı değişkenlerle, sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik tutumları arasında bir ilişkinin olup olmadığını analiz etme isteği etkili olmuştur (Creswell, 2017; Karasar 2005).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de sosyal hizmet lisans eğitimi almakta olan öğrenciler oluşturmaktadır. Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS)’nden 25.10.2022 tarihinde alınan verilerde Ankara ve Eskişehir’de sosyal hizmet lisans eğitimi veren üniversiteler (Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi) seçilmiştir. Böyle bir seçimin yapılmasının temel nedeni veri toplama sürecinde Türkiye’de 6 Şubat tarihinde deprem yaşanması ve akabinde tüm yurtda üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi nedeniyle bu üniversitelerdeki sosyal hizmet öğrencilerine ulaşılabilirliğin nispeten daha kolay olmasıdır. Söz konusu okullarda 25.10.2022 tarihi itibarıyla kayıtlı öğrenci sayısı toplamda 2057’dir. Bu öğrenciler arasında aktif olarak eğitim ve öğretime devam etmeyen öğrenciler de bulunmaktadır fakat Yükseköğretim Bilgi Sistemi’nde bu öğrencilerin bilgisine erişim sağlanamamıştır. Ayrıca öğrencilerin kaçınıcı sınıfta olduklarıyla ilgili de bir bilgi bulunmamaktadır. Bu doğrultuda ilgili üniversitelerde okuyan sosyal hizmet öğrencilerine gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılımları için çağrı yapılmış, bu çağrıya yanıt veren 232 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada üniversiteler arasındaki öğrenci katılımının dengeli olmasına özen gösterilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve bazı bağımsız değişkenlerin yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu” ile “Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların; cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum, ailelerinin ekonomik durumu, anne ve babanın eğitim seviyesi, okudukları okul ve sınıf gibi özelliklerini ortaya koyan sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca araştırma kapsamında katılımcıların dünya görüşlerini ve mesleki gelecek kaygılarını ortaya koyan sorular yer almaktadır.

Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği: Solak ve Göregenli (2009) tarafından geliştirilen ölçekte 55 madde ve 3 boyut bulunmaktadır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda yoksulluğun alt boyutlarının; yapısal atıflar (31 madde), bireyci atıflar (17 madde) ve kaderci atıflar (7 madde) temelinde açıklandığı görülmektedir. Söz konusu maddeler 5li Likert tipi bir ölçekte sunulmaktadır. Katılımcılardan bu nedenlerin toplumdaki yoksulluğun açıklanmasında ne derece önemli olduğunu (1 = Hiç önemli olmayan bir neden; 5 = Çok önemli bir neden) belirtmeleri istenmektedir. Atıf boyutlarının iç tutarlık katsayılarının bireyci atıflar için .91, yapısal atıflar için .91 ve kaderci-ailesel atıflar için .69 olduğu bulunmuştur. Analizler YİNA Ölçeği'nin üniversite öğrencileri üzerinde yeterli ölçüde geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık düzeylerini belirlemek için Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Sonuçlar, ölçeğin toplamda 0.94 olan yüksek bir iç tutarlık katsayısına sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin alt boyutlarına göre bireysel atıflar için 0.94, yapısal atıflar için 0.97 ve kaderci/ailesel atıflar için 0.83 olan Alpha değerleri saptanmıştır. Bu nedenle, ölçeğin ve alt boyutlarının güvenilirlik düzeylerinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma için etik kurul izni alındıktan sonra verilerin toplanmasına başlanmıştır. 06.02.2023 tarihinde Türkiye'de yaşanan deprem sonrasında üniversitelerin uzaktan eğitime geçmiş olması nedeniyle veriler online ortamda oluşturulan form aracılığıyla toplanmıştır. Veriler 01.04.2023-01.07.2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk testi ile test edilmiştir ve normal dağılıma uymayan değişkenler medyan, minimum ve maksimum değerleri ile verilmiştir. Üç veya daha fazla grup arasındaki farklar için “Kruskal Wallis H” testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testinden sonraki ikili karşılaştırmalarda bonferonni düzeltmesi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler “Spearman Korelasyon Katsayısı” ile incelenmiştir.

İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 22.0 programında yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Cr α
Yapısal Atıflar	0,973
Kaderci-Ailesel Atıflar	0,838
Bireysel Atıflar	0,941

Bu çalışma grubu için kullanılan yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeğinin yapısal atıflar boyutu için iç tutarlılık katsayısı $Cr\alpha = 0,973$, kaderci-ailesel atıflar boyutu için $Cr\alpha=0,838$, bireysel atıflar boyutu için ise $Cr\alpha =0,941$ olarak hesaplanmıştır.

Güvenilirlik katsayısı; $0,60\alpha \leq 0,80$ ise ölçek güvenilir, $0,80\alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir. Elde edilen $Cr\alpha$ katsayıları kullanılan yoksulluğa ilişkin nedensel atıflar ölçeğinin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Tablo 2: Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	174	75,0
	Erkek	58	25,0
Yaş	20 yaş ve altı	36	15,5
	21-25 yaş	178	76,7
	26 yaş ve üzeri	18	7,8
Okul	Hacettepe Üniversitesi	55	23,7
	Ankara Üniversitesi	50	21,6
	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	46	19,8
	Gazi Üniversitesi	43	18,5
Anne Eğitim Durumu	Anadolu Üniversitesi	38	16,4
	Okur-yazar değil	61	26,3
	İlköğretim	95	40,9
	Ortaöğretim	53	22,8
	Önlisans-Lisans	23	9,9
Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	16	6,9
	İlköğretim	93	40,1
	Ortaöğretim	76	32,8
	Önlisans-Lisans	42	18,1
	Lisansüstü	5	2,2
		Medyan	(Min-Maks)
Gelir Düzeyi		2.000	(1.200-8.500)
Aile Gelir Düzeyi		10.000	(1200-60.000)

Araştırma kapsamında %75'i kadın, %25'i erkek olmak üzere 232 katılımcı yer almaktadır.

Katılımcıların %15,5'i 20 yaş ve altında, %76,7'si 21-25 yaş aralığında, %7,8'i ise 26 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %23,7'si Hacettepe Üniversitesi, %21,6'sı Ankara Üniversitesi, %19,8'i

ise Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların %40,9'unun annesi ilköğretim, %22,8'inin ortaöğretim, %9,9'u ön lisans veya lisans eğitime sahiptir. Katılımcıların %26,3'ünün annesi ise okuryazar değildir. Katılımcıların babalarının %40,1'i ilköğretim, %32,8'i ortaöğretim, %18,1'i ön lisans veya lisans eğitime sahiptir. Katılımcıların %6,9'unun babası ise okur yazar değildir. Katılımcıların gelir düzeyleri 2.000 (1.200-8.500), aile gelir düzeyleri ise 10.000(1.200-60.000)'dir.

Tablo 3: Katılımcıların Yoksullukla İlgili İfadelere Katılma Durumlarının İncelenmesi

	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%
1.Yoksullar hakkında olumlu düşüncelere sahibim	16	6,9	28	12,1	188	81,0
2.Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum	15	6,5	11	4,7	206	88,8
3.Devlet yoksulluğu önlemek için çok fazla ve gereksiz para harcamaktadır	151	65,1	47	20,3	34	14,7
4.Yoksulluk politikalarına para akıtmak ulusal ekonomiye zarar vermekte ve gerçekten çalışanların hakkı yenmektedir	147	63,4	44	19,0	41	17,7
5.Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır	12	5,2	24	10,3	196	84,5
6.Mesleğimle ilgili gelecekte kaygılıyım	56	24,1	65	28,0	111	47,8
7.Yoksulluğa çözüm olarak sosyal yardımların miktarının artırılması gerekmektedir	52	22,4	37	15,9	143	61,6
8.Yoksulluğa çözüm olarak istihdamın artırılması gerekmektedir	10	4,3	21	9,1	201	86,6
9.Yoksulluğa çözüm olarak yoksulların eğitilmesi gerekmektedir	28	12,1	28	12,1	176	75,9
10.Yoksulluğa çözüm olarak yoksullara aile planlaması eğitimi verilmelidir	13	5,6	21	9,1	198	85,3

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların yoksullukla ilgili ifadelere katılma oranları incelendiğinde %88,8 oranı ile “Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum”, %86,6 oranı ile “Yoksulluğa çözüm olarak istihdamın artırılması gerekmektedir”, %85,3 oranı ile “Yoksulluğa çözüm olarak yoksullara aile planlaması eğitimi verilmelidir”, %84,5 oranı ile “Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır”, %81 oranı ile “Yoksullar hakkında olumlu düşüncelere sahibim”, %75,9 oranı ile “Yoksulluğa çözüm olarak yoksulların eğitilmesi gerekmektedir” ifadesi gelmektedir. Diğer ifadelere katılma oranları ise daha küçük yüzdelerle karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4: “Kendinizi dünya görüşü açısından nasıl tanımlamaktasınız?” İfadesine Alınan Yanıtların İncelenmesi

	N	%
Liberal	29	12,5
Muhafazakar	41	17,7
Sosyal Demokrat	90	38,8
Dindar	30	12,9
Milliyetçi	42	18,1

Araştırmada yer alan katılımcıların %12,5'i liberal, %17,7'si muhafazakâr, %38,8'i sosyal demokrat, %12,9'u dindar, %18,2'i ise milliyetçi dünya görüşüne sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5: “Yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamaları sizce ne şekilde yapılmalıdır?” İfadesine Alınan Yanıtların İncelenmesi

	N	%
Hak Temelli	146	62,9
İhtiyaç Temelli	64	27,6
Hayırseverlik Temelli	22	9,5

Araştırmada yer alan katılımcıların %62,9'u yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının hak temelli, %27,6'sı ihtiyaç temelli, %9,52' si ise hayırseverlik temelli olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 6: “Kendinizi/Ailenizi aşağıdaki sosyoekonomik toplumsal sınıflamalardan hangisine ait olarak görmektesiniz?” İfadesine Alınan Yanıtların İncelenmesi

		N	%
Öğrenci	Alt Sınıf	125	53,9
	Orta Sınıf	95	40,9
	Üst Sınıf	12	5,2
Ailesi	Alt Sınıf	119	51,3
	Orta Sınıf	103	44,4
	Üst Sınıf	10	4,3

Araştırmada yer alan katılımcıların %53,9'u kendisine alt sınıfa, %40,92' si orta sınıfa, %5,2'si üst sınıfa ait hissetmektedir. Katılımcıların %51,3'ü ailesinin alt sınıfa, %44,4'ü orta sınıfa, %4,3'ü üst sınıfa ait olduğunu düşünmektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-Ailesel ve Bireysel Atıflar Düzeylerinin İncelenmesi

	N	Medyan	Min	Maks
Yapısal Atıflar	232	4,10	1,00	5,00
Kaderci-Ailesel Atıflar	232	2,71	1,00	5,00
Bireysel Atıflar	232	2,53	1,00	5,00

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri 4,10(1-5), kaderci ailesel atıf düzeyleri 2,71(1-5), bireysel atıf düzeyleri 2,53(1-5)'dir.

Tablo 9: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-Ailesel ve Bireysel Atıf Düzeylerinin Gelir Düzeyi ve Aile Gelir Düzeyi ile İlişkisi

		Gelir Düzeyi	Aile Gelir Düzeyi
Yapısal Atıflar	r	-,141*	-,111
	p	,032	,092
Kaderci-Ailesel Atıflar	r	-,023	-,078
	p	,730	,235
Bireysel Atıflar	r	,050	,008
	p	,445	,902

*0,05 düzeyinde anlamlılık. Spearman Korelasyon Analizi

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri ile gelir düzeyleri arasında zayıf düzeyde negatif doğrusal ilişki bulunmaktadır ($r=-0,141$, $p<0,05$). Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça yapısal atıf düzeyleri azalmaktadır.

Tablo 10: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-Ailesel ve Bireysel Atıf Düzeyleri ve İdeolojik Görüşleri Arasındaki İlişki

	İdeolojik G. #	N	Sıra Ort.	Ki-Kare	sd	p değeri	Fark
Yapısal Atıflar	Liberal	29	81,91	28,298	4	<0,001	3>1
	Muhafazakâr	41	100,01				
	Sosyal Demokrat	90	141,95				
	Dindar	30	89,25				
	Milliyetçi	42	121,40				
Kaderci-Ailesel Atıflar	Liberal	29	109,47	16,514	4	0,051	
	Muhafazakâr	41	137,80				
	Sosyal Demokrat	90	97,28				
	Dindar	30	141,43				
	Milliyetçi	42	123,93				
Bireysel Atıflar	Liberal	29	133,14	11,071	4	0,051	
	Muhafazakâr	41	138,51				
	Sosyal Demokrat	90	109,54				
	Dindar	30	92,30				
	Milliyetçi	42	115,73				

$p<0,05$, Kruskal Wallis H Testi

"Kendinizi dünya görüşü açısından nasıl tanımlamaktasınız?"

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri dünya görüşlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Sosyal demokrat olan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri liberal katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Diğer ölçek puanları ise dünya görüşüne göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 11: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-Ailesele ve Bireysel Atıf Düzeyleri ile Sosyal Hizmet Uygulamaları Arasındaki İlişki

	S.H Uygulamaları [#]	N	Sıra Ort.	Ki-Kare	sd	p değeri	Fark
Yapısal Atıflar	Hak Temelli	146	133,32				
	İhtiyaç Temelli	64	95,12	27,584	2	<0,001	1>2,3
	Hayırseverlik Temelli	22	67,11				
Kaderci-Ailesele Atıflar	Hak Temelli	146	104,00				
	İhtiyaç Temelli	64	125,02	22,674	2	<0,001	3>1,2
	Hayırseverlik Temelli	22	174,68				
Bireysel Atıflar	Hak Temelli	146	105,16				
	İhtiyaç Temelli	64	137,58	11,438	2	0,003	2>1
	Hayırseverlik Temelli	22	130,45				

$p<0,05$, *Kruskal Wallis H Testi*

[#] “Yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamaları sizce ne şekilde yapılmalıdır?”

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf, kaderci-ailesele atıf ve bireysel atıf düzeyleri hak, ihtiyaç ve hayırseverlik temelli yaklaşımlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Hak temelli uygulamaların ön planda olması gerektiğini düşünen katılımcıların yapısal atıf düzeyleri ihtiyaç veya hayırseverlik temelli olması gerektiğini düşünen katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Hayırseverlik temelli olması gerektiğini düşünen katılımcıların kaderci ailesele atıf düzeyleri hak temelli veya ihtiyaç temelli olması gerektiğini düşünen katılımcılara kıyasla daha yüksektir.

Tablo 12: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-ailesele ve Bireysel Atıf Düzeylerinin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Hizmet Mesleğinin Konumu Hakkındaki Görüşlere Göre İncelenmesi

	Mesleğin Konumu [#]	N	Sıra Ort.	Ki-Kare	sd	p değeri	Fark
Yapısal Atıflar	Katılmıyorum	12	63,04				
	Kararsızım	24	94,25	11,821	2	0,003	3>1
	Katılıyorum	196	122,50				
Kaderci-Ailesele Atıflar	Katılmıyorum	12	148,00				
	Kararsızım	24	134,85	5,207	2	0,074	
	Katılıyorum	196	112,32				
Bireysel Atıflar	Katılmıyorum	12	143,79				
	Kararsızım	24	113,08	2,116	2	0,347	
	Katılıyorum	196	115,25				

$p<0,05$, *Kruskal Wallis H Testi*

[#] “Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır”

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri “Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır” ifadesine verdikleri yanıtta göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). “Sosyal hizmet mesleği

yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır” ifadesine katılan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri katılmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Diğer ölçek puanları ise “Sosyal hizmet mesleği yoksulluğun önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında önemli bir konumda bulunmaktadır” ifadesine alınan yanıtlara göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 13: Katılımcıların Yapısal, Kaderci-Ailesel ve Bireysel Atıf Düzeylerinin Sosyal Yardımların Desteklenmesine Yönelik Görüşlerle İncelenmesi

	S.Y. Desteklenmesi [#]	N	Sıra Ort.	Ki-Kare	sd	p değeri	Fark
Yapısal Atıflar	Katılmıyorum	15	70,53				
	Kararsızım	11	80,27	11,521	2	0,003	3>1
	Katılıyorum	206	121,78				
Kaderci-Ailesel Atıflar	Katılmıyorum	15	140,63				
	Kararsızım	11	123,36	2,265	2	0,322	
	Katılıyorum	206	114,38				
Bireysel Atıflar	Katılmıyorum	15	153,50				
	Kararsızım	11	128,50	5,421	2	0,066	
	Katılıyorum	206	113,17				

$p<0,05$, *Kruskal Wallis H Testi*

[#] “Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum.”

Araştırmada yer alan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri “Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum” ifadesine verdikleri yanıtla göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). “Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum” ifadesine katılan katılımcıların yapısal atıf düzeyleri katılmayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir. Diğer ölçek puanları ise “Yoksullara yönelik sosyal yardımları destekliyorum” ifadesine alınan yanıtlara göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Sosyal hizmet öğrencilerinin tutumları, mesleki yaşamlarında yoksullara hizmet sunma biçimlerinde etkili olmakla birlikte öğrencilerin yoksullara karşı tutumlarının nasıl oluştuğu hakkında mevcut bilgiler sınırlıdır. Bu araştırmada sosyal hizmet öğrencilerinin yoksullara yönelik tutumları anlaşılmasına çalışılmış ve yoksulluk algıları bireysel, kaderci ve yapısal bir sınıflandırma çerçevesinde ortaya konmuştur. Ayrıca öğrencilerin yoksulluk algılarını etkileyen değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

Literatürde bu ilişki bazı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır. Artheron ve Gemmel (1993), yoksulluğun bireysel veya yapısal nedenlerin sonuçları olarak görülebileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Cozzarelli, Wilkinson ve Tagler (2002) ile Yun ve Weaver (2010) da aynı görüştedir. Fakat Kreidl (2000) ile Costa ve Dias (2014) bireyci ve yapısal nedenlere ek olarak kaderci boyutları da ekleyerek daha geniş bir perspektif çizmiştir. Clark (2008) 14 yıllık bir

süre boyunca (1991-2004) California Sosyal Hizmet Okulu lisansüstü öğrencilerine yönelik yoksulluk algısını analiz eden bir çalışma yapmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yoksullukta bireysel nedenlerin aksine toplumsal/yapısal nedenlerin etkili olduğu görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Kindle, Peterson ve Schwartz (2017) sosyal hizmet bölümü lisans öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin yoksulluk algısını belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırmada yapısal nedenlerin ön plana çıktığı ve öğrencilerin yoksulların toplumsal nedenlerle yoksul olduğu tutumuna sahip olduğu belirlenmiştir. Başka bir araştırmada ise sosyal hizmet bölümü ve farklı bölüm öğrencilerinin yoksulluk algısı incelenmiştir. Araştırmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin diğer bölümlerdeki öğrencilere göre yoksulluğa yapısal anlam atfetme oranının daha yüksek olduğu ortaya çıkarılmıştır (Sun, An-Pyng, 2014).

Literatürle uyumlu olarak araştırmamızda sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik algılarının büyük oranda yapısal olduğu saptanmıştır. Bu sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluğun nedeni olarak yoksulları suçlama eğilimlerinin görece az olduğu anlamına gelmektedir. Nitekim yoksulu, yoksulluğundan dolayı suçlayan bir eğilim, sosyal hizmet uygulaması ve teorik yaklaşımlarına zıt ters düşmektedir. Bu noktada sosyal hizmetin hem pratikte hem de teoride yoksullara yönelik bakış açısının hak temelli bir boyutta olması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk, onurlu ve insanca yaşama hakkının ihlali (Atatanır ve Karataş, 2019:453) olarak ele alındığında yoksulluğu ortadan kaldıracı yollarından biri meseleye hak temelli bir bakış açısıyla yaklaşmaktır.

İnsan hakları temelli hak kavramı her bir insanla ilişkili birtakım kabullere işaret etmektedir. Söz konusu bu kabuller, insanın sadece insan olmasından kaynaklanan değerini kabul etme ve bu değeri koruma istemi şeklinde ifade edilebilir. Kapani (1993) insan haklarını “insanlığın gelişmişlik düzeyi bağlamında ideal olarak tüm insanlara tanınması gereken haklar listesi” şeklinde tanımlamaktadır.

Sosyal kalkınmaya ve sosyal politikaya dair sorunların çözümüne yönelik geliştirilen üç ana yaklaşım bulunmaktadır. Literatürde bu üç yaklaşım; hayırseverlik temelli yaklaşım, ihtiyaç temelli yaklaşım ve hak temelli yaklaşım olarak ele alınmaktadır (Sarıpek, 2017:44). Hayırseverlik temelli yaklaşımda sosyal sorunların çözümünde ve sosyal refahın sağlanmasında temel motivasyon kaynağı olarak bağış yapma, inanç ve din gibi etkenler yer almaktadır. Bu yaklaşım bireyi ötekileştirici, damgalayıcı ve farklılıklarından dolayı kişiyi suçlayan bir anlayışa sahiptir (Rengasamy, 2010, Zengin ve Altındağ, 2016). İhtiyaç temelli yaklaşımda ise yoksulların kendileri tarafından tanımlanan gereksinimlerine yönelik uygulamalar bulunmaktadır. Buna göre yoksulların kendi ihtiyaçlarını kendilerinin belirlemesi ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik süreçlere dahil olması fikri ortaya çıkmıştır. Fakat hangi ihtiyaçların öncelikli olduğu, ihtiyaçların bilimsel ölçütlerle tanımlanmasının zorluğu ve teorik çerçevesinin çizilmesinde bir bütünlük sağlanamaması gibi nedenler ihtiyaç temelli yaklaşıma alternatif olarak hak temelli yaklaşımı öne çıkarmıştır (Sarıpek,

2017). Hak temelli yaklaşım ise doğrudan insan hakları temelinde insana yaraşır bir hayat sürmenin yasalar çerçevesinde garanti altına alınmasını içeren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım bireyleri hak sahibi, devleti ise sorumluluk sahibi aktörler olarak tanımlar ve bireyi sahip olduğu farklılıklardan dolayı suçlayan görüşlerin karşısında durarak yapısal/toplumsal boyutlara atıfta bulunur.

Sosyal hizmet, insan hakları temelinde uygulamalar yapan profesyonel bir meslektir. Günümüzde bu anlayışın yerleşmesinde, geçmişte yapılan ihtiyaç ve hayırseverlik temelli yaklaşımların rolü vardır (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım, 2009). Yoksulluğa yönelik olarak sosyal hizmetin hak temelli yaklaşımı; yoksulluğun bireysel veya kaderci görüşlerin aksine yapısal/toplumsal sebeplerden kaynaklandığı görüşünü temel alır. Bu görüş aynı zamanda hayırseverlik ve ihtiyaç temelli görüşlerin de karşısında durarak bireyi suçlamayan, ihtiyaçları hak olarak gören bir görüştür (Atatanır ve Karataş, 2019). Sosyal hizmet uygulamasının özellikle yoksulluk çerçevesinde nasıl uygulandığı bu çalışmanın araştırma konularından biri olmuştur. Öğrencilerin büyük bölümü sosyal hizmet uygulamasının hak temelli bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle yoksulluğun nedenlerine yönelik olarak yapısal atıflarda bulunan öğrencilerin hak temelli yaklaşımı benimsediği belirlenmiştir. Yoksulluğa kaderci atıflarda bulunan öğrencilerin hayırseverlik temelli, bireysel atıflarda bulunan öğrencilerin ise ihtiyaç temelli bir yaklaşımı benimsediği saptanmıştır. Literatürde yoksullarla sosyal hizmet uygulamasında dolaylı olarak hak temeline işaret eden bazı araştırmalar bulunmaktadır. Kindle, Peterson ve Schwartz (2017) tarafından yapılan bir araştırmada yoksulluğa toplumsal/yapısal nedenler atfeden sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet uygulamasının hak temelli bir çerçevede gerçekleştirilmesi gerektiğine yönelik tutumları olduğu ifade edilmektedir. Aynı araştırmada yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamasının büyük oranda yoksullara ilişkin tutumlar tarafından belirlendiği vurgulanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının yoksulluğa yönelik hayırseverlik veya ihtiyaç temelli yaklaşımının makro düzeyde eşitsizlik barındıran koşullara yönelik mücadelesinin önünde bir engel olduğu belirtilmektedir. Öte yandan sosyal hizmet alanından olmayan öğrencilerin yoksulluğa yönelik algısının analiz edildiği bir araştırmada da katılımcıların görüşlerinin, yoksulların hakları teslim edilmemiş bireyler oldukları ve yoksullara yönelik uygulamaların haklar temel alınarak gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde olduğu bulunmuştur (Majumdar ve Chatterjee, 2020).

Sosyal hizmet sosyal adaleti savunan bir disiplin olarak tarihsel süreçte sosyal devlet ve sosyal refah kavramlarıyla yakından ilişkili olmuştur (Başer, Kırılıoğlu ve Kırılıoğlu, 2017). Türkiye'nin sosyal devlet anlayışı, kurum ve kuruluşlara sosyal yardımlar sağlama konusunda önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Araştırmada öğrencilerin yapısal boyutta yoksullara yönelik genel olarak olumlu düşüncelere sahip olduğu ve yoksullara yönelik sosyal yardımların artırılması gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yoksullara dönük olumlu düşünceleri olmasına karşın sosyal yardımların artırılmasına dönük görüşleri, yoksullukla mücadelede salt maddi boyutlara odaklanıldığı düşüncesini akla getirmektedir. Fakat sosyal hizmet öğrencilerinin yoksullukla mücadelede sosyal hizmetin önemine yönelik görüşlerinin büyük oranda olumlu olduğu göz önüne

alındığında yoksulluğun kökten çözümünde sosyal yardımların yanısıra sosyal hizmet uygulamalarının da önemli bir konumda olduğunu düşündükleri ifade edilebilir (Başer ve Kırlioğlu, 2020). Yoksullukla mücadelede sosyal çalışmacıların görüşlerinin ele alındığı bir araştırmada, sosyal yardımların “refah devleti olma telaşıyla” sunulması eleştirilmektedir. Sosyal yardımların geçmişten günümüze kadar miktarının katlanarak arttırılmasının “iyi bir şey” olmadığı, yoksullara sadece ekonomik bir desteğin yapılmasının sürdürülebilirlikten uzak olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu araştırmada bir sosyal çalışmacı konuyla ilgili özetle şunları söylemektedir (Canbulut, 2017:126): “...bu yardımın alıcılara nasıl rehberlik ettiğinizi, bu parayı nasıl planladığınızı, aylık olarak kaç defa tiyatroya gitmeleri gerektiğini ya da arkadaşlarıyla kafede kahve içmeleri için ne kadar bütçe ayrıldığını düşünüyor musunuz? Böyle bir planlama yapılmamakta ve paranın yeterliliği bu yüzden kontrol edilememektedir. Ancak bu, dışarıya bir şeyleri göstermek amacıyla yapılan bir adım gibi görünüyor. "Sosyal ve ekonomik destek yönetmeliğimiz var" ifadesi kullanılıyor, ancak aslında böyle bir şey bulunmuyor. Sadece nakdi yardım yapılıyor ve bir yıl sonra gelen kişiler "Maaşım kesildi" diyorlar.”

Sosyal hizmet mesleği yoksullukla mücadelede önemli bir konumda bulunmaktadır (Kruher Nevo, 2016:2). Yoksulluk ve yoksullar, tarihsel süreçte sürekli olarak sosyal hizmet mesleği ile ilişkilendirilmiş ve bu bağlamda yoksulluk, sosyal hizmetin merkezi bir konusu haline gelmiştir. Yoksulluk ile sosyal hizmet arasındaki bağlam ayrılmazdır ve sosyal hizmet uzmanları, mesleklerinin başlangıcından bu yana yoksulluk içindeki bireyler, aileler ve topluluklarla doğrudan çalışmışlardır (Aca, 2021:440; Feldman, 2019). Bu çalışmada öğrencilerin yoksullukla mücadelede etmede sosyal hizmet mesleğinin konumu hakkındaki düşünceleri yapısal boyutta anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre sosyal hizmet mesleğinin yoksulluğu önlemede önemli bir konumda olduğunu düşünmeyen öğrencilerin yoksulluğun nedenlerine yönelik daha kaderci veya bireysel bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan bir başka anlamlı farklılık ise öğrencilerin gelir düzeyleri arttıkça yapısal atıf düzeylerinin azalmasıdır. Ayrıca kadın öğrencilerin yapısal atıf yapma puanlarının erkeklere göre, erkeklerin ise kaderci atıf yapma puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yoksulluğa ve yoksullara yönelik tutumlarla ilgili mevcut literatür, algıların sosyoekonomik ve sosyodemografik özelliklerle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Araştırmamızla benzer bulgulara sahip bir araştırmada, düşük gelire sahip katılımcıların daha yüksek oranda yapısal atıfta buldukları saptanmıştır (Solak, 2008). Aksine Niemela (2008) ise yoksul bireylerin yoksulluklarının nedeni olarak daha bireysel atıflarda bulunduğunu ifade etmektedir. Aynı araştırmada erkeklerin kadınlara göre yoksulluğun nedeni olarak daha bireyselci bir tutuma sahip oldukları da belirtilmektedir.

Geleceğin sosyal çalışmacılarının yoksulluğa yönelik nedensel atıflarının, uygulamalarına önemli ölçüde yansıtacağı varsayımından hareketle dünya görüşlerinin önemli etkenlerden olduğu ifade

edilebilir (Weiss Gal, Benyamini, Ginzburg, Savaya ve Peled, 2009). Bu görüşe paralel olarak araştırmada kendini sosyal demokrat olarak niteleyenlerin yapısal boyuttaki puanlarının kendini liberal olarak tanımlayan katılımcıların puanlarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yoksullara yönelik tutumların analiz edildiği bir araştırmada muhafazakâr Amerikalıların yoksullara yönelik tutumlarının toplumsal/yapısal boyutlarda olmadığı saptanmıştır. Ayrıca beyaz katılımcıların siyahi katılımcılara oranla yoksulluğa yönelik tutumlarının daha bireysel olduğu kanıtlanmıştır (Cozzarelli, Wilkinson ve Tagler, 2002, Clark, 2008). Solak (2008) ise sol siyasi görüşe sahip olanların sağ siyasi görüşe sahip olanlara göre daha fazla yapısal atıfta bulduklarını belirtmektedir. Benzer bir sonuç Zucker ve Weiner'in (1993) üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir araştırmada ortaya çıkmıştır. Liberal düşünceye sahip katılımcıların yoksulluğa daha bireysel nedenler atfettikleri görülürken muhafazakâr katılımcıların ise kadercı nedenlere atıfları yüksek bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yoksulluğun nedenlerine yönelik algılarını inceleyen bu araştırmada; öğrencilerin yoksulluğun nedenlerine yönelik algılarının büyük oranda yapısal olduğu, yoksullara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının çoğunlukla hak temelli bir yaklaşımla uygulanması gerektiğini düşündükleri, yoksullara yönelik olumlu düşüncelere sahip oldukları, yoksullara yönelik sosyal yardımların artırılması gerektiğini düşündükleri, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında sosyal hizmetin konumunu önemli gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyoekonomik durum kötüleştikçe yapısal atıfta bulunma düzeylerinin arttığı ve kadınların erkeklere göre yoksulluğun nedenlerine yönelik olarak daha yapısal atıflarda buldukları sonuçları ortaya çıkmıştır. Ek olarak kendilerini sosyal demokrat olarak niteleyenlerin yapısal boyutlardaki puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal hizmetin tarihsel kilometre taşlarının temelinde başlarında hayırseverlik bulunmaktadır. Yoksullara yönelik geleneksel sosyal yardımlar gönüllülük esaslı yapılmıştır (Reçber, 2019). Sosyal hizmetin bilimsel olarak yapılmaya başlanması sosyal devlet anlayışının ortaya çıkmasıyla olmuştur. Sosyal devlet anlayışı devlete, sosyal hizmetler açısından önemli sorumluluklar yüklemiştir. Sosyal hizmet mesleği her zaman bir değişim ve dönüşüm içinde olmuş ve yardımseverlikten hakseverliğe doğru bir dönüşüm geçirmiştir (Atatanır ve Karataş, 2019). Sosyal hizmet; insan ihtiyaçlarına yönelse de temelde bir insan hakkıdır. Ayrıca uluslararası sosyal hizmet tanımında da sosyal hizmetin bir insan hakları mesleği olduğu yer almaktadır. Hak temelli yaklaşım bu hizmeti, "hayır" olduğu için değil insanın "hakkı" olduğu için yapar. Hak temelli yaklaşım bireyin haklarını korurken aynı zamanda bireyi kendi haklarını koruması için de güçlendirmeye dönüktür (Zengin ve Altındağ, 2016). Nitekim hak temelli olmayan bir sosyal hizmet uygulaması; "hak edenlere" değil "muhtaç" olanlara yapılacaktır. Ayrıca bu kalıcı değil geçici çözümler üretecektir. Böyle bir anlayış yüzyıllar önce kiliseler ve hayırsever insanlar tarafından yapılan sosyal yardımlardan farksız olacaktır.

Sosyal çalışmacılar, insan haklarına dayalı bir tutum içerisinde müracaatçıların ihtiyaçlarına uygun bir şekilde uygulamalarını yapabilmelidir. Sosyal çalışmacı ve müracaatçı ilişkisinde sosyal çalışmacının rolü mesleki müdahalelerinde kişisel değerlerinin arka planda kalmasını sağlamak olmalıdır. Sosyal çalışmacının sorumluluğu müracaatçının haklarının savunuculuğuna hizmet etmek ve çeşitliliğe saygı duymaktır. Bu açıdan sosyal hizmet öğrencileri, yoksulluğun sosyal inşasına yönelik geleneksel görüşlere meydan okuma ve onları aşma yükümlüğü olduğunu bilmek durumundadır. Ayrıca yoksullara yönelik tutumlarının mesleki yaşamlarında karar verme süreçlerini etkileyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sosyal hizmet mesleğinin temel amacı, yoksulluk içinde yaşayan, ezilen ve savunmasız durumda olan bireyleri güçlendirmek, yaşam kalitelerini artırmak ve tüm insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için destek olmaktır (Çiftçi ve Gönen, 2011:149). Sosyal hizmet mesleğinin temel değerlerinden biri sosyal adalettir (Tuncay, 2006). Bu durum Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından sosyal hizmetin etik ilkeleri ve sorumluluklarında şöyle ifade edilmektedir (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2003):

“Sosyal çalışmacılar mesleki uygulamalarında; ırk, etnik ve ulusal köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, medeni durum, siyasal görüş, dinsel inanç, zihinsel ya da fiziksel özür temeline dayanan ayrımcılığın herhangi bir biçimine yer vermemeli; göz yummamalı, kolaylaştırmamalı ve ayrımcılık yapanlarla iş birliğine girmemelidir.”

Bu mesleki sorumluluklardan hareketle sosyal çalışmacılar mesleki sorumluluklarını yerine getirirken kişisel tutumlarının buna engel olmasına ve ayrımcı bir davranış sergilenmesine izin vermemelidir.

Araştırmanın sonuçları; geleceğin sosyal çalışmacıları olan öğrencilerin yoksulluğa yönelik tutumlarının mesleki yaşamlarına olan etkisinin incelenmesi gerekliliğine ışık tutmaktadır. Konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Farklı etnik, sosyal sınıf ve yaş gibi özelliklere sahip farklı örneklem (örneğin; sosyal hizmet kurumlarında hizmet veren diğer bölüm öğrencileri (psikoloji, sosyoloji, hemşirelik, çocuk gelişimi vb.), kamu ve diğer sektörlerde yoksullarla çalışan sosyal çalışmacılar gibi farklı gruplar özelinde konunun araştırılması önem taşımaktadır. Kendilerini “yoksul” olarak niteleyenlerin tutumlarını incelemenin ise özellikle önemli olduğuna inanılmaktadır. Yoksullara yönelik takınılan olumsuz tutumların ve yoksulların kendilerinin bunu ne kadar içselleştirdiğini incelemek için üniversite örneklemlerli çalışmaların da ötesine geçmek gerekmektedir. Ek olarak planlanan araştırmalara daha geniş ve farklı türde değişkenlerin dahil edilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Örneğin; yoksullara yönelik algılara din, meslek etiği veya inançların etkisi daha derinlemesine incelenmelidir. Bu araştırma sadece bir kesit ve ülke ile sınırlıdır. Farklı zaman dilimleri ve ülkeler arası karşılaştırmaların yapılması söz konusu olguya ilişkin anlayışı zenginleştirecektir. Ayrıca Türkiye’ye özgü boylamsal çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Son olarak katılımcıların yoksullara yönelik soruları cevaplarken yoksulları homojen

bir grup olarak görme olasılıkları bulunmaktadır. Dolayısıyla farklı yoksul gruplara (çocuklar, kadınlar, engelliler gibi) yönelik tutumların da ayrıca incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Araştırma için Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 24.02.2023 tarih ve 2023/2-33 sayılı etik onay belgesi alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abouchedid, K., ve Nasser, R. (2001). Poverty attitudes and their determinants in Lebanon's plural society. *Journal of economic psychology*, 22(2), 271-282.
- Aca, Z. (2021). Yoksullarla Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Duygusal Emeği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 439-457. <https://doi.org/10.33417/tsh.826609>
- Atatanır, H. ve Karataş, K. (2019). Yoksulluğa hak temelli yaklaşım. *İnsan ve İnsan*, 6(21), 453-475.
- Atherton, C. R., Gemmel, R. J., Haagenstad, S., Holt, D. J., Jensen, L. A., O'Hara, D. F., & Rehner, T. A. (1993). Measuring attitudes toward poverty: A new scale. In *Social Work Research and Abstracts* (Vol. 29, pp. 28-28.). American National Association of Social Workers.
- Başer, D., Kırılıoğlu, H. İ. K., ve Kırılıoğlu, M. (2017). Sosyal hizmet ve Bauman: Sosyal adalet. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1007-1020.
- Başer, D., ve Kırılıoğlu, M. (2020). Türkiye'deki sosyal yardım sistemine yönelik sosyal hizmet uzmanlarının deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1486-1513.
- Boylston, M. T., ve O'Rourke, R. (2013). Second-degree bachelor of science in nursing students' preconceived attitudes toward the homeless and poor: A pilot study. *Journal of Professional Nursing*, 29(5), 309–317. doi:10.1016/j.profnurs.2012.05.009
- Bullock, H. E. (1995). Class acts: Middle-class responses to the poor. In B. Lott ve D. Maluso (Eds.), *The social psychology of interpersonal discrimination* (pp. 118–159). New York: Guilford Press
- Bullock, H. E. (1999) Attributions for poverty: A comparison of middle-class and welfare recipient attitudes, *Journal of Applied Social Psychology* 29, 2059–82.
- Bullock, H. E. (2004). From the front lines of welfare reform: An analysis of social worker and welfare recipient attitudes. *Journal of Social Psychology*, 144, 571–588.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2020). Eğitimde

Bilimsel Araştırma Desenleri (29. Baskı), Pegem Akademi, Ankara. 9-28-9

- Canbulut, T. (2017). Yoksulluk ve yoksullukla mücadele alanındaki sosyal politikaların sosyal hizmet uzmanlarınca değerlendirilmesi: sürdürülebilir yoksulluk. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 113-132.
- Carr, S. C., ve MacLachlan, M. (1998). Actors, observers, and attributions for Third World poverty: Contrasting perspectives from Malawi and Australia. *The Journal of social psychology*, 138(2), 189-202.
- Clark, S. (2007). Social work students' perceptions of poverty. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 16(1-2), 149-166.
- Constance-Huggins, M., Davis, A., ve Yang, J. (2020). Race still matters: The relationship between racial and poverty attitudes among social work students. *Advances in Social Work*, 20(1), 132-151.
- Cozzarelli, C., Wilkinson, A.V. ve Tagler, M.J. (2001), Attitudes Toward the Poor and Attributions for Poverty. *Journal of Social Issues*, 57: 207-227. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00209>
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. (S. B. Demir Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Da Costa, L. P., ve Dias, J. G. (2014). Perceptions of poverty attributions in Europe: A multilevel mixture model approach. *Quality & Quantity*, 48, 1409-1419.
- Delavega, E., Kindle, P. A., Peterson, S., ve Schwartz, C. (2017). The blame index: Exploring the change in social work students' perceptions of poverty. *Journal of Social Work Education*, 53(4), 664-675.
- Feagin, J. R. (1972). "Poverty: We Still Believe That God Helps Those Who Help Themselves". *Psychology Today*, 6, 101-129.
- Feldman, G. (2019). Towards a Relational Approach to Poverty in Social Work: Research and Practice Considerations. *British Journal of Social Work*, 49, 1705–1722.
- Furnham, A., ve Gunter, B. (1984). Just world beliefs and attitudes towards the poor. *British journal of social psychology*, 23(3), 265-269.
- Healy, L. M. (2001). *International social work: Professional action in an interdependent world*. New York: Oxford University Press.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koca, M. (2020). Yoksulluğa Yönelik Nedensel Atıflar Ordu Üniversitesi Örneği. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 353-382.
- Kreidl, M. (2000). Perceptions of poverty and wealth in western and post-communist countries. *Social Justice Research*, 13, 151-176.
- Krumer-Nevo, M. (2016). Poverty-aware social work: A paradigm for social work practice with people in poverty. *British Journal of Social Work*, 46(6), 1793-1808.

- Krumer-Nevo, M., Weiss-Gal, I., ve Monnickendam, M. (2009). Poverty-aware social work practice: A conceptual framework for social work education. *Journal of Social Work Education*, 45(2), 225-243. <https://doi.org/10.5175/jswe.2009.200600144>
- Lister, R. (2004). *Poverty*. Cambridge, England: Polity Press.
- Macarov, D. (1981). Social work students' attitudes toward poverty: A tri-national study. *Contemporary Social Work Education*, 4, 150-160.
- Majumdar, K., ve Chatterjee, D. (2020). Perception of poverty: A study on the non-social work students. *Social Work and Society, Internaional Online Journal*. 18(2).1-15.
- Morçöl, G. (1997). Lay explanations for poverty in Turkey and their determinants. *The Journal of Social Psychology*, 137(6), 728-738.
- Nasser, R. N. (2007). Does Subjective Class Predict the Causal Attribution for Poverty, *Journal of Social Sciences*, 3 (4), 1 97-201.
- Nasser, R., Singhal, S., ve Abouchedid, K. (2005). Causal attributions for poverty among Indian youth. *Current research in social psychology*, 11(1), 1-13.
- Niemelä, M. (2008). Perceptions of the causes of poverty in Finland. *Acta Sociologica*, 51(1), 23-40. <https://doi.org/10.1177/0001699307086816>
- Patterson, N., ve Hulton, L. J. (2011). Enhancing nursing students' understanding of poverty through simulation. *Public Health Nursing*, 29(2), 143-151. doi:10.1111/j.1525-1446.2011.00999.x
- Reçber, B. (2019). Sosyal Hizmetin Gelişiminde Türkiye'nin Konumu: Teorik Bir Analiz. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 715-738. <https://doi.org/10.33417/tsh.572233>
- Rengasamy, S. (2010). *Evolution Of Social Welfare / Work*. Madurai Institute of Social Sciences. Erişim tarihi: 10 Ocak 2016, <http://xahoinhanvan.cdsptw.edu.vn/upload/xhmv/content/14826079-History-of-Social-Work.pdf>
- Sarıpek, D. B. (2017). "İhtiyaç" Kavramı Ekseninde Sosyal Koruma: Temel İhtiyaçlar Yaklaşımı. *İnsan ve İnsan*, 4(12), 43-65.
- Solak, N. (2008). *Yoksulluğa ve yoksullara ilişkin değerlendirmelerin sistemin meşrulaştırılması kuramından hareketle incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solak, N. ve Göregenli, M. (2009). Yoksulluğa ilişkin Nedensel Atıflar Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 72-89.
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (2003). "Sosyal hizmet mesleğinin etik ilkeleri ve sorumlulukları." Ankara: Evin Yayınları.
- Sun, A. P. (2001). Perceptions among social work and non-social work students concerning causes of poverty. *Journal of Social Work Education*, 37(1), 161-173.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: Pearson.

- Tuncay, T. (2006). Sosyal hizmetin temel hedefi: sosyal adalet güçlendirmeye retorikten pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), 53-70.
- Weaver, R. D., ve Yun, S. H. (2011). Analyzing the attitude of undergraduate students toward poverty and impoverished persons: Does social work education make a difference? *Journal of Teaching in Social Work*, 31, 3–20. doi:10.1080/08841233.2011.539125
- Weiss, I., ve Gal, J. (2007). Poverty in the eyes of the beholder: Social workers compared to other middle class professionals. *British Journal of Social Work*, 37, 893–908.
- Weiss-Gal, I., Benyamini, Y., Ginzburg, K., Savaya, R., ve Peled, E. (2009). Social workers' and service users' causal attributions for poverty. *Social Work*, 54(2), 125-133.
- Yun, S. H., ve Weaver, R. D. (2010). Development and validation of a short form of the Attitude Toward Poverty Scale. *Advances in Social Work*, 11, 174-187. <https://doi.org/10.18060/437>
- Zastrow, C. (2013). *Introduction to social work and social welfare: Empowering people*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Zengin, O., ve Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.
- Zucker, G. S. ve Weiner, B. (1993). Conservatism and perceptions of poverty: An attributional analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 23(12), 925-943.

